

**NIZOMIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT
PEDAGOGIKA UNIVERSITETI**

**RAQAMLI PEDAGOGIKA: HOLATI
VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI**

xalqaro ilmiy–amaliy konferensiya

materiallari to‘plami

2- son

Toshkent – 2024

RAQAMLI PEDAGOGIKA: HOLATI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

Xalqaro konferensiya materiallari to'plami

Proceedings of International Conference on
**DIGITAL PEDAGOGY: STATUS
AND DEVELOPMENT PROSPECTS**

**"DIJITAL PEDAGOJI: DURUM VE
GELIŞİM ISTIKBALI"**

Uluslararası konferans bildiriler

**ЦИФРОВАЯ ПЕДАГОГИКА:
СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ
РАЗВИТИЯ**

Сборник материалов международных конференций

3. Dilmurod Tursinovich Nosirov QDPI “Oriental Art and Culture” Scientific-Methodical Journal / ISSN 2181-063X

4. Muzaffar O’rinovich Naimov “Oriental Art and Culture” Scientific Methodical Journal / <https://oac.dsmi-qf.uz> Volume 5 Issue 1/February 2024

РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИК ВА ПЕДАГОГИК БИЛИМЛАР КОНТЕКСТИДА ШАХСГА ЙЎНАЛТИРИЛГАН ТАЪЛИМ АСОСИДА БЎЛАЖАК МУҲАНДИСЛАРНИ КАСБИЙ ФАОЛИЯТГА ТАЙЁРЛАШ

Хидиров Бахром Добилович

Сурхондарё вилояти Олтинсой туманидаги 2-сонли касб-хунар
мактаби директори

Email. xidirovbaxrom84@mail.com

+998957771269

ABSTRACT. Яқин вақтгача олий касбий таълим тизими таълимнинг анъанавий мазмуни ва таълим жараёнининг мавжуд методлари, ташкилий шакллари ва воситаларига асосланган ҳолда юқори малакали кадрлар тайёрлаган бўлса, бугунги кунда уларни ўзгартириш керак, чунки улар энди янги таълим натижаларига эришишни таъминлай олмайди.

Бироқ, аксарият ҳолларда мавжуд таълим технологиялари моҳиятан ахборот ва идрок этиш хусусиятига эга бўлиб, тушунтириш ва иллюстратив услубга асосланган бўлиб, натижада улар шахсга йўналтирилган таълим мафкурасига мос келмайдиган бўлиб чиқади. Биз шахсга йўналтирилган мафкурасига мос келадиган таълим технологиясини ўқув натижаларини режалаштириш, таълим ва таълим мазмунини танлаш ва тизимлаштиришни, ўқувчиларнинг ҳолатини диагностика қилиш ва уларнинг бевосита ривожланишини башорат қилиш воситалари, ўқитиш технологиялари ва уларни муайян шароитлар учун оптимал танлаш мезонларини ўз ичига олган тизим сифатида тушунамиз.

Рақамли технологик ва педагогик билимлар контекстида шахсга йўналтирилган таълим асосида бўлажак муҳандисларни касбий фаолиятга тайёрлаш бир қатор қарама қаршиликларни келтириб чиқаради. Замон талабларига жавоб берадиган муҳандисларни тайёрлаш жараёнида юқори технологияли ишлаб чиқаришнинг ривожланиши билан белгиланадиган ва юқори даражадаги профессионал компетенцияни, ҳаракатчанлик ва қобилиятни шакллантиришдан келиб чиқадиган ушбу қарама-қаршиликлар ривожланган техник фикрлаш ва ривожланмаган услубий ва методологик асослардан келиб чиқади.

Мақолада рақамли технологик ва педагогик билимлар контекстида шахсга йўналтирилган таълим асосида бўлажак муҳандисларни касбий фаолиятга тайёрлашда таълим жараёнининг барча элементларини ўз ичига олган, касбий жиҳатдан муҳим интеллектуал қобилиятларни шакллантиришга қаратилган интеграл, шахсга йўналтирилган, ривожлантирувчи таълим технологиясини назарий асослаш, ишлаб чиқиш ва тажриба-синовдан ўтказиш масалалари ёритиб берилган.

Keywords: Таълим, мазмун, жараён, метод, шакл, технология, диагностика, компетенция.

INTRODUCTION

Давлат таълим тизими олдига режалаштирилган таълим натижалари ҳисобига янги таълим сифатига эришиш вазифасини қўяди. Таълимнинг, шу жумладан, умумий ва олий касбий таълимнинг якуний натижаси жамиятдаги ижтимоий-иқтисодий ўзгаришларга мослаша оладиган, ҳар томонлама ривожланган, ҳозирги даврда ўз ўрнини топа оладиган шахсни шакллантиришдан иборат. Ушбу сифатларни ривожлантириш замонавий таълим натижаларининг асосий мақсадидир.

Яқин вақтгача олий касбий таълим тизими таълимнинг анъанавий мазмуни ва таълим жараёнининг мавжуд методлари, ташкилий шакллари ва воситаларига асосланган ҳолда юқори малакали кадрлар тайёрлаган бўлса, бугунги кунда уларни ўзгартириш керак, чунки улар энди янги таълим натижаларига эришишни таъминлай олмайди.

CONCEPTUAL FRAMEWORK

С.В.Зенкинанинг фикрига кўра, “таълимнинг янги қиёфасини излаш бутунлай янги ёндашувлар, янги кўрсатмаларни талаб қилади. Улардан асосийлари - таълим фаолиятининг янги ташкилий шакллари, ўқитувчи ва ўқувчилар ўртасидаги ўзаро муносабатлар, замонавий жамият томонидан талаб қилинадиган таълим натижаларига йўналтирилган янги таълим муҳити [3].

Т.С.Скоробогатова ўқитувчининг педагогик фаолиятда таълимнинг замонавий усуллари, инновацион шакллари ва воситаларидан фойдаланишга тайёрлиги учун қуйидаги билим ва кўникмаларни ажратиб кўрсатади:

- мотивацион;
- ахборот-мазмунли;
- ташкилий - рефлексив [4].

М.М.Абдуразаков ўқитувчи фаолиятининг ўзига хос хусусиятларини таъкидлаган ҳолда, замонавий ўқитувчининг касбий фаолиятга тайёрлигининг қуйидаги таркибий қисмларини ажратиб кўрсатади:

- шахсий;

- мазмунли - операцион;
- мотивацион;
- мақсадни белгиловчи [1, 2].

Рақамли технологик ва педагогик билимлар контекстида шахсга йўналтирилган таълим асосида касбий фаолиятга тайёрланган бўлажак муҳандислардан юксак масъулият, техник ва иқтисодий фикрлаш кенглиги, касбий реакция тезлиги, касбий ҳаракатчанлик, ишда ижодий кайфият талаб этилади ва бу янги таълим натижаларига эришиш учун асос бўлиб хизмат қилади. Рақамли технологик ва педагогик билимлар контекстида яратилган замонавий ахборот-таълим муҳитини лойиҳалаш муаммоси фақатгина техник жиҳатдан яқунланмайди. Таълим жараёнида унинг фаолият кўрсатиши, ривожланиши ва қўлланилиши учун замонавий ташкилий, илмий-педагогик ва методик воситалардан яхлит ва тўлиқ ҳолда фойдаланиш керак. Бундан ташқари, замонавий ахборот-таълим муҳитларидан фойдаланишда педагогика ва психология муаммоларини ҳисобга олиш зарур. Бунда шахсга йўналтирилган таълимни амалга оширишга асосий эътибор қаратилади.

METHODOLOGY

Ҳозирги вақтда шахсга йўналтирилган таълим мафқураси кенг қўлланилмоқда. У қуйидаги мақсадларда ишлаб чиқилган ва амалга оширилган таълим жараёни сифатида тушунилади:

- шахснинг когнитив ва таъсирчан соҳаларини ривожлантириш;
- ижодий, ижтимоий ва коммуникатив қобилиятларни аниқлаш ва ривожлантириш;
- шахснинг ўз-ўзини тарбиялаш, ўз-ўзини ривожлантириш, ижтимоий аҳамиятга эга потенциалини амалга ошириш ва амалга ошириш қобилияти ва эҳтиёжларини шакллантириш.

Бироқ, аксарият ҳолларда мавжуд таълим технологиялари моҳиятан ахборот ва идрок этиш хусусиятига эга бўлиб, тушунтириш ва иллюстратив услубга асосланган бўлиб, натижада улар шахсга йўналтирилган таълим мафқурасига мос келмайдиган бўлиб чиқади. Биз шахсга йўналтирилган мафқурасига мос келадиган таълим технологиясини ўқув натижаларини режалаштириш, таълим ва таълим мазмунини танлаш ва тизимлаштиришни, ўқувчиларнинг ҳолатини диагностика қилиш ва уларнинг бевосита ривожланишини башорат қилиш воситалари, ўқитиш технологиялари ва уларни муайян шароитлар учун оптимал танлаш мезонларини ўз ичига олган тизим сифатида тушунамиз.

Тизимнинг барча бошқа таркибий қисмларини белгилайдиган таълим натижаларини режалаштириш диагностик ва операцион жиҳатдан қўйилган педагогик мақсадлар тилида амалга оширилади. Кўпгина замонавий таълим

тизимлари таълим натижаларини кўп тармоқли ва кўп босқичли режалаштириш мақсадга мувофиқлигини тан олади. Бу эса ўқув жараёнини профил ва даража дифференциациясига асосланган ҳолда лойиҳалаш ва тегишли ўқитиш технологияларини ишлаб чиқишга олиб келади. Бироқ, амалда, шахсга йўналтирилган таълимга аниқ зид бўлган қаттиқ ташқи фарқлаш тенденцияси мавжуд.

Жамият тараққиёти таълимни инсонпарварлаштириш зарурлигини англашга олиб келди. Биз таълим жараёнини инсонпарварлаштиришни унинг шахсининг манфаатлари ва имкониятларига йўналтирилиши, ижтимоий аҳамиятга эга мақсад сифатида тушунамиз. Коммуникатив нуқтаи назардан, бу педагогик техника билан таъминланган таълим жараёнини инсонпарварлаштиришда намоён бўлади. Таркиб ва технология нуқтаи назаридан, бу тўлиқ ўзлаштириш, модулли ўқитиш, дастурлаштирилган ва бошқа технологиялари билан амалга оширилган шакллантириш стратегиясини амалга ошириш технологияси жуда ёмон ва фақат ўзаро боғлиқ ҳолда ишлаб чиқилган ривожланиш стратегияси билан алмаштиришдир.

CONCLUSION AND DISCUSSION

Рақамли технологик ва педагогик билимлар контекстида шахсга йўналтирилган таълим асосида бўлажак муҳандисларни касбий фаолиятга тайёрлаш бир қатор қарама қаршиликларни келтириб чиқаради. Замон талабларига жавоб берадиган муҳандисларни тайёрлаш жараёнида юқори технологияли ишлаб чиқаришнинг ривожланиши билан белгиланадиган ва юқори даражадаги профессионал компетенцияни, ҳаракатчанлик ва қобилиятни шакллантиришдан келиб чиқадиган ушбу қарама-қаршиликлар ривожланган техник фикрлаш ва ривожланмаган услубий ва методологик асослардан келиб чиқади. Уларга қуйидагиларни мисол келтириш мумкин:

- катта ижодий интеллектуал салоҳиятга эга, мураккаб ностандарт техник муаммоларни ҳал қилишга тайёр муҳандис кадрлар тайёрлаш зарурати ва ўқитишнинг ахборот-идрок усулига асосланган ҳозирги вақтда мавжуд таълим технологиялари ўртасида;

- дифференциацияга асосланган шахсга йўналтирилган таълим мафкурасини амалга оширишнинг объектив эҳтиёжи ва техника олий таълим муассасаларида таълим жараёнини индивидуаллаштириш борасидаги илмий муаммонинг етарли даражада ишлаб чиқилмаганлиги;

- эмпирик даражада амалга оширилган билим талаб қиладиган соҳалар учун муҳандислар тайёрлашга йўналтирилган таълим жараёнининг алоҳида элементларидан фойдаланишнинг ўрнатилган амалиёти ва тегишли таълим технологияси учун тизимли услубий асосларнинг йўқлиги ўртасида.

Ушбу қарама-қаршиликлар рақамли технологик ва педагогик билимлар контекстида шахсга йўналтирилган таълим асосида бўлажак муҳандисларни касбий фаолиятга тайёрлашда таълим жараёнининг барча элементларини ўз ичига олган, касбий жиҳатдан муҳим интеллектуал қобилиятларни шакллантиришга қаратилган интеграл, шахсга йўналтирилган, ривожлантирувчи таълим технологиясини назарий асослаш, ишлаб чиқиш ва тажриба-синовдан ўтказишни талаб қилади.

Рақамли технологик ва педагогик билимлар контекстида шахсга йўналтирилган таълим асосида бўлажак муҳандисларни касбий фаолиятга тайёрлашга қаратилган таълим технологиялари, қуйидаги асосий тамойилларга асосланса самарали бўлиши мумкин:

1. Рақамли технологик ва педагогик билимлар контекстида таълим технологияларини лойиҳалашнинг асосий мақсади - бўлажак муҳандисларнинг касбий компетенцияси ва ҳаракатчанлигини шакллантириш, уларнинг техник тафаккурини ривожлантиришдир, бу эса билим талаб қиладиган ишлаб чиқаришлар шароитида муҳандислик фаолияти мураккаблигини оширишнинг тегишли объектив тенденцияси билан боғлиқ.

2. Рақамли технологик ва педагогик билимлар контекстида таълим технологияларини лойиҳалашнинг концептуал асоси уларнинг барча таркибий қисмлари: мақсадли, назорат, процессуал, мазмун ва назоратни лойиҳалашда тизимли ёндашув мафкураси ҳисобланади.

3. Рақамли технологик ва педагогик билимлар контекстида таълим технологиясининг ҳар бир компонентини тизимли лойиҳалаш қуйидаги услубий ёндашув ва тамойилларга асосланади:

- мақсад ва назорат компонентлари даражасида ягона таълим жараёни доирасида турли мақсадларга эришишни мувофиқлаштиришга, мазмун ва назорат компонентлари даражасида эса трансдисциплинар билимлар тизимини шакллантиришга имкон берадиган интеграциялашган ёндашув;

- бўлажак муҳандиснинг ижодий касбий фаолиятга тайёрлигини белгилайдиган ўзига хос шахсий фазилатларини ривожлантиришга қаратилган шахсга йўналтирилган ёндашув;

- тайёргарликнинг дастлабки даражасини, шахсий мотивацияни ва етукликни ҳисобга олган ҳолда табақалаштирилган ёндашув;

- таълим жараёнининг ҳар бир алоҳида босқичида ижодий фазилатларни шакллантириш;

- талабага таълим жараёнининг ҳар бир босқичида унинг ривожланишининг максимал даражасига эришишга имкон берувчи ривожлантирувчи таълим тамойилини қўллаш;

- ўқув фаолиятини ташкил этишда синергия принципи, бу ривожланиш таълим технологиясининг барча элементларини комплекс қўллаш самараси унинг алоҳида элементларини қўллашнинг мумкин бўлган умумий самарасидан сезиларли даражада ошиши кераклигидан иборат.

4. Таълим маълумотларини ўзлаштириш ва қобилиятларни ривожлантиришда муваффақият даражасини аниқлашда анъанавий назорат усуллари билан бир қаторда турли мураккаблик кўрсаткичларига эга бўлган техник топшириқлар тўплами, шунингдек, даражани ташхислаш, техник фикрлашни ривожлантириш имконини берадиган психологик тест қўллаш.

5. Бўлажак муҳандисларнинг касбий малакасини шакллантириш жараёнини педагогик воситалар билан бошқаришда ўқув фаолиятининг барча турлари: умумий (маъруза, амалий машғулотлар), индивидуал (курс ва лойиҳалар, ишлаб чиқариш) ўзаро келишилган тизимидан комплекс фойдаланишга асосланиш.

6. Рақамли технологик ва педагогик билимлар контекстида таълим технологиялари ўқув жараёнига органик тарзда интеграцияланган бўлиши ва бошқа таълим мақсадларига эришиш учун фойдаланиладиган бошқа технологиялар билан боғлиқ бўлиши керак.

REFERENCES

1. Абдуразаков М.М. Направления совершенствования подготовки к профессиональной деятельности будущего учителя информатики [Текст] / М.М. Абдуразаков, Г.М. Гаджиев // Информатика и образование. – 2006. – №2. – С. 98-102.

2. Абдуразаков М.М. Педагогические особенности организации дистанционного обучения в системе профессиональной подготовки будущего учителя [Текст] / М.М. Абдуразаков, М.Г. Мухудинов // Стандарты и мониторинг в образовании. – 2009. – № 2. – С. 26-29.

3. Зенкина С.В. Педагогические основы ориентации информационнокоммуникационной среды на новые образовательные результаты [Текст]: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02. / Зенкина Светлана Викторовна. – М., 2007. – 292 с.

4. 207. Скоробогатова, Т.С. Развитие самообразовательной компетентности у будущего учителя информатики [Текст] / Т.С. Скоробогатова // Педагогическое образование в России. – 2011. – № 4. – С. 206-210.

26.	Tangriyev T.Ch. Xoldorov J.X. Yuldashov A.O. KXVNING XO‘JAYIN O‘SIMLIKlardagi ALOMATLARINI O‘RGANISH	93
27.	Allayorov Muzaffar Mingaliyevich LOYIHAVIY TA‘LIM VOSITASIDA BO‘LAJAK SPORT MURABBIYLARNING KOMMUNIKATIV QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISHNING KASBIY-PEDAGOGIK FAOLIYATINI TASHKIL QILISH MODEL, SHAKLLARI, METOD VA VOSITALARI	96
28.	Abdullayeva Shaxzoda Raxmat qizi I.B.Madraximova	99
29.	Abdikarimov Azizbek Iskandar o‘g‘li I.B.Madraximova XALQ MAQOLLARI VA TOPISHMOQLARINING BOSHLANG‘ICH TA‘LIM O‘QUVCHILARI TARBIYASIDA TUTGAN O‘RNI	102
30.	Xusanova Shahrizoda Boymurod qizi BOLALAR QO‘SHIQLARI VA ERTAKLARI TAXLILI	105
31.	Хидиров Бахром Добилович РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИК ВА ПЕДАГОГИК БИЛИМЛАР КОНТЕКСТИДА ШАХСГА ЙЎНАЛТИРИЛГАН ТАЪЛИМ АСОСИДА БЎЛАЖАК МУЎАНДИСЛАРНИ КАСБИЙ ФАОЛИЯТГА ТАЙЁРЛАШ	109
32.	Каримов Равшанбек Ризоматович Худойберганова Асалои Мусурмонов Азизбек Қўчқаров Аслан ТАЪЛИМ ЖАРАЁНИДА АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ ВА ИННОВАЦИОН МЕТОДЛАРДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ	115
33.	Ерметов С.Р. ФУНКЦИЯ ОБРАЗА ВОЛКА И МЕДВЕДЯ, В РАССКАЗАХ И.А. БУНИНА.	118
34.	Пўлатова Махлиё ЎҚУВЧИЛАРДА МЕХНАТ ТАРБИЯСИ ОРҚАЛИ ИЖТИМОИЙ РИВОЖЛАНИШЛАРИНИ ТАЪМИНЛАШ	121
35.	Ismoilov A.A. INFORMATIKA TA‘LIMIDA HAMKORLIKDA VA MODULLI O‘QITISHNI LOYIHALASHTIRISH	96